

Balina köpekbalığı (*Rhincodon typus*)

Sulara gömülen yeryüzü cenneti

BERRAK DENİZİ, BEMBİYAZ KUMSALLARI VE PALMİYE AĞAÇLARIYLA ADETA CENNETTEN BİR KÖŞEYİ ANDIRAN MALDİVLER, KÜRESEL ISINMANIN ETKİSİYLE YAVAŞ YAVAŞ SULARA GÖMÜLÜYOR. 2020'YE KADAR YOK OLACAĞI ÖNE SÜRÜLEN BU EŞSİZ CENNETİN MUHTEŞEM GÜZELLİKLERİNİ ANBEAN KAYDETMEK İÇİN TELAŞLI, HEYECANLI VE HÜZÜNLÜYÜZ. VIPSCUBA İLE BU GEZİMİZDE HİNT OKYANUSU'NDAYIZ...

YAZI VE FOTOĞRAFLAR: TAHSİN CEYLAN

Birleşmiş Milletler (BM) raporlarına göre Maldivler, Cayman ve Marshall Adaları buzullarda yoğunlaşan erimenin etkisiyle sualtında kalma riski en fazla olan bölgeler. BBC bu nedenle Maldivler'i "Az ömrü kalmış bir cumhuriyet" olarak tanımlıyor. Hint Okyanusu'nda yaklaşık 1.300 adasının yaklaşık 300'ünde yaşam bulunan Maldivler'in 60 santimetre sulara gömüldüğü de yine BM raporlarında yer alıyor. En yüksek noktası 2,4 metre olan 300.000 nüfuslu Maldivler, Kyoto Protokolü'nü ilk imzalayan ülke. Adaların tamamen sualtında kalma riski nedeniyle Avustralya, Maldivlilere sığınma ve yerleşim hakkı tanıyor. İnsanoğlunun doymak bilmez iştahı yüzünden sürekli artış gösteren küresel ısınma ve yarattığı iklim değişikliği, maalesef Maldivler ve benzeri ada halkları için 'çevre mültecileri' tanımını literatürümüze sokmuş bulunuyor.

150 ada resort otel hizmeti veriyor

Aramızda üç saat zaman farkı bulunan Maldivler'e ulaşım THY'nin doğrudan

uçuşuyla yaklaşık sekiz saat sürüyor. İhtiyaçlarının büyük bölümünü en yakın nokta olan Hindistan'dan karşılayan ülke, Bengal Körfezi'nde yer alıyor. Yaklaşık 300'ünde yaşam bulunan adaların 150'si resort otel olarak turizme hizmet verirken, diğer adalarda yerel halk yaşıyor. Nüfus olarak büyük bir yoğunluğa sahip olan başkent Male, havalimanı olan adanın hemen yakınında yer alıyor, adalar arası ulaşım deniz yoluyla ve deniz uçaklarıyla sağlanıyor.

Adalar, adalar arası kanallar ve atoller besleyici elementlerin yoğunluğu nedeniyle olağanüstü bir biyoçeşitliliğe sahip. Resort konaklamalı dalışların yanı sıra daha fazla ve önemli noktalara ulaşabilmek için tekne konaklamalı dalışları tercih etmek gerekiyor. Plankton açısından çok zengin olan deniz, besin olarak da bunlarla beslenen canlıları bölgeye çekiyor. Özellikle adalar arası kanallarda büyük türleri görebilmek mümkün. Besin piramadinin en altından en yukarisına kadar ekosistemi ve biyolojik yaşamı kitaplardan okumuşçasına gözlerinizle görmek ve

Şahin gagalı deniz kaplumbağası (*Eretmochelys imbicata*)Anemon balığı (*Amphiprion nigripes*)

Kaplan balığı (*Balistodes viridescens*)

Manta (*Manta birostris*)

bu anları kaydedip ölümsüzleştirmek, doğayla uyumlu yaşamının mutluluğunu hissettiriyor.

'Carpe Diem' ile yola koyulduk

Eski yılı uğurlayıp yenisine 'merhaba' derken Hint Okyanusu'ndayız...

Bunun için THY'nin doğrudan uçuşuyla önce Male'ye geldik. Vipscluba aracılığıyla 'Carpe Diem' isimli teknemize yerleştik ve Maldivler'in o büyüü adaları arasında yol almaya başladık.

Sabahın erken dalışlarında yoğun plankton tüketen mantaları, 'temizlenme istasyonlarında' kendilerini cerrah balıkları vb. küçük balıklara temizlettiren gözlemek ve o anları kaydedebilmek son derece keyif verici. Bölgede resif köpekbalıkları oldukça yoğun, o olağanüstü büyük beyaz köpekbalığını ise sadece bir dalışımızda görebilme şansım oldu. Ancak bizim için daha da önemlisi en büyük köpekbalığıydı ve onu da gördük:

Balina köpekbalığı (*Rhincodon typus*). Familyasının en büyük bireyi olan balina köpekbalığının boyu 13-17 metreye, ağırlığı ise 30 tona ulaşabiliyor. Daha büyük bireylerinin de olduğuna dair gözlemler söz konusu. Devasa ağızını açarak planktonları süzen bu mükemmel canlı, sıcaklığın 20-26 °C arasında olduğu tropik ve subtropik denizleri mesken ediniyor. Fotosentez gereksinimi nedeniyle yüzeyle yakın Epipelajik Bölge'de (yüzeyle 200 metre derinlik arasındaki bölge) bulunan planktonlar nedeniyle balina köpekbalığını beslenirken görebilmek mümkün. Bunun birkaç saat sürdüğü gözlemlenmiş; biz de yaklaşık bir saat boyunca 0-15 metre derinliklerde beslenmesini görüntüleyebilme şansına sahip olduk. Bazı dalıcıların yakınına fazla sokulmaları hem kendisi hem de bizim sağlıklı görüntü alabilmemiz açısından rahatsızlık vericiydi. Vivipar, yani canlı doğuran balina köpekbalığı bir kerede

200-300 civarında yavru yapabiliyor ve yavrular ilk dönemlerini derin sularda geçiriyorlar.

Nesli tehlike altındaki mantalar

Maldivler'in balina köpekbalığı dışındaki diğer bir simgesel türü de manta (*Manta birostris*). Beslenirken ve üzerindeki parazitleri balıklara temizletirken görüntüleyebildiğimiz manta, muhteşem beslenme danslarıyla izleyenleri büyülüyor. Vatozların en büyük bireyi olan manta yaşamı boyunca (ortalama 25 yıl) en fazla 12 yavru yapabiliyor. Tüm kırıkdağı canlılarda olduğu gibi mantanın da nesli, okyanuslardaki kirlilik, ağlara takılma vb. nedenlerle tehlike altında.

Dalışlarımızın bir diğer kırıkdağı konuğu ise hemşire köpekbalığıydı. Bu mütevazı ve mağrur canlıyı gece dalışlarımızda görüntüleyebilme ve beslenmesini izleyebilme şansını yakaladık.

Sabah 06:30'da, 'kalk borusu' ile başlayan dalışlarımız, gece dalışı da dahil olmak üzere Vipscluba tarafından genellikle dört dalış olarak planlandı. Boş zamanlarda ve tekne yer değiştirirken sualtı fotoğrafçılığı üzerine sohbetler gerçekleştirdik. Serhat hoca ve organizasyon ekibi dalış noktaları olarak planlanan türleri görebilmemiz açısından en iddialı bölgeleri seçmeye özen gösterdiler. Dalış arkadaşım ve sualtı fotoğrafçısı Jun Young Yun ile her dalışta sualtındaki büyüü saatlerin kritiğini yapabileme şansı yakaladık. Ama denizin ruhunu bir kez daha minnetle anmalıyım ki şansı hep yanımdaydı. Büyük güç, yol

Cerrah balığı (*Acanthurus leucosternon*)

Hemşire köpekbalığı

göstericiliğine devam ediyordu. Özellikle balina köpekbalığı ile karşılaşma anı çok heyecan vericiydi.

Dalış noktaları...

Sunlight Thila'da ekipman, ağırlık kontrolü ve uyum sürecini geçtikten sonra North Male Atolu'nde güne ilk mantayı görerek başladık. Laguna Caves'te gorgonya, müren, yarasa balıkları ve ülkemiz kıyılarında da artık büyük popülasyona ulaşan asker balıkları ile külah balıkları dalışımıza renk kattılar. Kandoma Thila, Miyaru Kandu, Alimata Tetity, Maamigili Beyfu, Mahchafusse Batığı, Kalhahandhi Huraa dalış noktaları popülasyonların en yoğun yerledi.

Priacanthus blochi

Programımızın son dalışını ise Fish Hat noktasına gerçekleştirdik. Azami 18-20 metre derinliği olan bu nokta, yerel rehberlerimizin ifadesiyle 'dünyanın en iyi 10 dalış noktası' arasında yer alıyormuş. Fish Hat, bize sunduğu görkemli biyoçeşitlilikle bu gerçeği bir kez daha ispatladı. Manta'nın yanı sıra, sürü balıkları açısından da oldukça zengindi. Adaların her biri kartpostala ruh veren tropik beğeniye sahipler. Gezegenimizdeki türlerin korunması ve insanoğlunun yok etmeden bunlarla barışık yaşayabilme bilincini geliştirmesi çok önemli. Zira geldiğimiz noktada ekosistemdeki kırılmanın hızı bizim bilgi paylaşım hızımızdan oldukça ileride. Yeryüzünde hayatın başladığı günden bugüne yaklaşık 100 milyon canlı türünün neslinin tükendiği tahmin ediliyor. Daha önce yaşamakta olduğuna benzer bir ekosistem kalmamışsa o türün nesli önce azalır, bozulur ve sonra yok olup gider.

Mercan resiflerini bekleyen tehlike

Maldivler, büyüklü mercan adaları, kıyılarındaki muhteşem biyoçeşitlilik nedeniyle tam bir yeryüzü mirası. BM raporlarına göre mercan resifleri, 2050 yılına kadar İndo-Pasifik coğrafyada büyük oranda azalacak. Küresel ısınma ve yarattığı iklim değişikliği, mercanlara besin sağlayan ve ısı toleransı kısıtlı olan alglerin daha derine gitmelerine yol açacağı, mercanların beslenmesini zorlaştıracacağı ve devamında

beyazlaşmaya bağlı desteklediği tüm yaşamların kırılmasına neden olacağı yönünde. Diğer bir olgu da deniz suyunun PH oranının düşmesi ve daha asidik hale gelmesi sonucu, mercanların ve besin zincirinin ilk halkası olan planktonlar gibi bazı organizmalar, kalsiyum karbonattan oluşan iskeletlerini muhafaza etmekte ve yenilemekte güçlük çekiyor. Mercan resifleri, yıllık sıcaklık ortalaması 20 °C'nin üzerinde olan bölgelerdeki kalkerli yapıların oluşturduğu topluluktur. Destekledikleri yaşamlar açısından deniz ekosisteminin en zengin komünitesini oluşturur orca'lar mercan polibindeki zooxanthella, mercanlar için gerekli besini fotosentez yaparak sağlar ve mercanı içten besler. Zooxanthella, yeterli ışığa sahip olduğu sürece hiçbir şey yemeden yaşayabilir ve hatta gelişebilir.

Bugün deniz ekosistemindeki besin piramidinin tepesindeki mavi balina, kaşalot, orca'lar ya da büyük beyaz yok; 'beyaz adam' var ve sayesinde piramit yukarıdan aşağıya doğru sürekli tahribata uğramaya devam ediyor.

Her baktığımızda bize mutluluk veren doğal değerleri korumamız ve gelecek nesillere aktarmamız insan olma onurumuzun bir sorumluluğu.

Doğanın parçaları bizi büyüledikçe, bütüne bakmayı unutuyor ve bir parçası olma duygumuzu da sürekli yitiriyoruz. Gerçek ve doğru olan değerlerin hayatımızdan kayıp gitmesine seyirci kalmamalıyız.